

الدَّرْسُ السَّادِسُ

درس ششم عربی تخصصی رشته ادبیات و علوم انسانی (۱)

اهداف رفتاری: دانش‌آموز در پایان این بخش باید بتواند:

- ۱ متن درس را درست بخواند، درست بفهمد و درست ترجمه کند.
- ۲ پیام درس را درک کند.
- ۳ به هنگام ضرورت به حکمت‌های درس استشهاد کند.
- ۴ معنای کلمات جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
- ۵ معنای اعراب (نقش و حالت کلمه^۱) را درست تشخیص دهد.
- ۶ کلمات معرب و مبنی را در حد آموزش کتاب از هم تشخیص دهد. (بیان نوع بناء لازم نیست).
- ۷ چهار حالت رفع، نصب، جر و جزم کلمات و علامت‌های آنها را در حد آموخته‌های کتاب بشناسد.
- ۸ نقش و اعراب فاعل، مفعول، مبتدا و خبر و مضاف‌الیه را درست تشخیص دهد.
- ۹ در بیان اعراب کلمات مبنی نقش آنها را بیان کند. (مثال: فاعل و مبنی)
- ۱۰ در اعراب صفت تشخیص دهد که تابع موصوفش است.

فرایند آموزش

تمام درس ششم در کتاب «عربی تخصصی رشته ادبیات و علوم انسانی» و کتاب مشترک «عربی زبان قرآن» متفاوت است.

۱ - نقش و حالت = المحل الإعرابی

متن درس ششم از کتاب «عربی تخصصی ادبیات و علوم انسانی» دربارهٔ جاذبه‌های جهانگردی در ایران است. از هر استان یکی از جاذبه‌هایش ذکر شده است. جاذبه‌های تاریخی برخی استان‌ها مانند فارس و کرمانشاه بسیار است و برخی استان‌ها کمتر اهمیت دارند. جاذبه‌های گردشگری طبیعی در برخی استان‌ها مانند مازندران، گلستان و گیلان معروف و در برخی استان‌ها مانند ایلام و لرستان با وجود زیبایی بسیار کمتر شهرت دارد.

از آنجا که هدف این بود که از هر استانی یک مورد جاذبهٔ گردشگری ذکر شود؛ لذا چند سطر از متن طولانی‌تر شده است. حذف چند سطر متن را کوتاه می‌کرد، اما موجب رنجش دانش‌آموزانی می‌شد که در این استان‌ها زندگی می‌کنند.

در تصویر متن درس این اماکن آمده است:

مشهد، کوه دماوند، شاه چراغ، حافظیه و سعدیه در شیراز، پاسارگاد، کتیبهٔ بیستون، قلعهٔ فلک الافلاک خرم‌آباد، قلعهٔ والی ایلام، آرامگاه ابن سینا در همدان، آبشارهای شوشتر، بادگیرهای یزد

هماهنگی در ترجمهٔ متن درس ششم عربی زبان قرآن رشتهٔ ادبیات و

علوم انسانی (۱)

الْمَعَالِمُ الْخَلَابَةُ: آثار جَدَاب

إِنَّ إِيْرَانَ مِنْ الدُّوَلِ الْجَمِيْلَةِ فِي الْعَالَمِ وَ الْمَشْهُوْرَةِ بِالْكَثِيْرِ مِنَ الْمَنَاطِقِ الْخَلَابَةِ وَ الْمَعَالِمِ التَّارِيْخِيَّةِ وَ التَّنَاقِيَّةِ؛ وَ فِيهَا صِنَاعَاتٌ يَدَوِيَّةٌ تَجْدِبُ السَّائِحِيْنَ مِنْ كُلِّ الْعَالَمِ. إِيْرَانِ از كِشُوْرهَائِ زَبِيْأَيِ جِهَانِ وَ مَشْهُوْرٌ بِهٖ بَسِيْأَرِيْ از مَنَاطِقِ جَدَّأَبِ وَ آثَارِ تَارِيْخِي وَ فَرْهَنْغِيْ اسْتِ وَ دَرِ اَنْ صِنَائِعِ دَسْتِيْ وَجُوْدِ دَارِدُ كِهْ كَرْدِشْكَرَانَ رَا از هَمَّةُ جِهَانِ جَذَبِ مِيْ كَنْدِ. شَهِيْدَتْ إِيْرَانَ فِي السَّنَوَاتِ الْآخِيْرَةِ نُمُوًّا مَلْحُوْظًا فِي السِّيَاحَةِ، فَهِي تَسْتَطِيْعُ أَنْ تَحْصُلَ مِنَ السِّيَاحَةِ عَلٰى ثَرْوَةٍ عَظِيْمَةٍ بَعْدَ النَّفْطِ. يَرِيْ بَعْضُ السَّائِحِيْنَ إِيْرَانَ بَلَدًا مُّمْتَازًا لِقَضَاءِ الْعُطَّلَاتِ.

ایران در سال‌های اخیر رشد قابل ملاحظه‌ای را در گردشگری شاهد بوده است. ایران می‌تواند از گردشگری ثروت عظیمی را پس از نفت به دست بیاورد. برخی گردشگران، ایران را سرزمینی عالی برای گذراندن تعطیلات می‌بینند.

قَامَتْ مُنْظَمَةُ الْيُونِسْكَو بِتَسْجِيلِ مُدُنٍ وَ مَنَاطِقٍ ثَقَافِيَّةٍ وَ تَارِيخِيَّةٍ إِيرَانِيَّةٍ فِي قَائِمَةِ الثَّرَاثِ الْعَالَمِيِّ؛ لِأَنَّهَا تَجَذِبُ كَثِيرًا مِنَ السَّائِحِينَ إِلَيْهَا.

سازمان یونسکو به ثبت شهرها و مناطق فرهنگی و تاریخی ایران در لیست میراث جهانی اقدام کرده است؛ زیرا ایران بسیاری از گردشگران را به سوی خود جذب می‌کند.

مِنَ الْأَثَارِ وَ الْمَعَالِمِ التَّارِيخِيَّةِ فِي إِيرَانِ:

از آثار و نشانه‌های تاریخی ایران:

آثَارُ بَرَسَبُولِيسَ وَ مَقْبَرَتَا حَافِظٍ وَ سَعْدِيِّ فِي مُحَافِظَةِ فَارِسَ، (آثار پرسپولیس و دو آرامگاه حافظ و سعدی در استان فارس) و «طَاقِ بُسْتَانِ» وَ «كَنْيَةِ بَيْسْتُونِ» فِي مُحَافِظَةِ كِرْمَانِشَاهِ، (و طاق بستان و کتیبه بیستون در استان کرمانشاه) وَ مَرَقَدُ الْإِمَامِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ مَرَقَدُ الْفِرْدَوْسِيِّ فِي مَشْهَدِ، (و مرقد امام رضا علیه السلام و فردوسی در مشهد) وَ مَرَقَدُ السَّيِّدَةِ مَعْصُومَةِ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِمَدِينَةِ قُمْ، (و مرقد بانو معصومه علیه السلام در شهر قم) وَ قَلْعَةُ «فَلَكِ الْأَفْلَاقِ» فِي خُرَّمِ أَبَادِ، (و قلعه فلک الافلاک در خرم‌آباد) وَ قَلْعَةُ الْوَالِي وَ غَابَاتُ الْبَلُوطِ فِي إِيْلَامِ (و قلعه والی و جنگل‌های بلوط در ایلام) وَ «حَمَامِ كَنْجَعَلِيِّ خَانَ» فِي مُحَافِظَةِ كِرْمَانَ الْمَشْهُورَةِ بِإِنْتَاكِ الْفُسْتُقِ وَ السَّجَادِ، (و حمام گنجعلی‌خان در استان کرمان مشهور به تولید پسته و قالی) وَ سَلَالَاتُ شَوْشْتَرِ وَ مَقْبَرَةُ النَّبِيِّ دَانِيَالِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي خَوْزِسْتَانِ، (و آبشارهای شوشتر و آرامگاه دانیال پیامبر علیه السلام در خوزستان)، وَ مَرَقَدُ ابْنِ سِينَا الْعَالِمِ الْمَشْهُورِ فِي الْعَالَمِ، وَ كَهْفُ عَلِيِّ صَدْرٍ وَ هُوَ مِنْ أَطْوَلِ الْكُهُوفِ الْمَائِيَّةِ فِي الْعَالَمِ فِي هَمْدَانَ، (و مرقد ابن سینا دانشمند نامدار در جهان و غار علی‌صدر از بزرگ‌ترین غارهای آبی جهان در همدان) وَ الْعِمَارَاتُ الْأَثَرِيَّةُ فِي إِصْفَهَانَ وَ قَدْ سَجَلَتْهَا مُنْظَمَةُ الْيُونِسْكَو الدُّوَلِيَّةُ فِي قَائِمَةِ الثَّرَاثِ الْعَالَمِيِّ، (و ساختمان‌های تاریخی در اصفهان که سازمان جهانی یونسکو آن را در لیست میراث جهانی ثبت کرده است). أَمَّا الْمُحَافِظَاتُ

الشَّمَالِيَّةُ الثَّلَاثُ عَلَى شَاطِئِ بَحْرِ قَزْوِينَ (Caspian) فَرَائِعُهُ بِمَنَازِرِهَا الْجَمِيلَةِ، فَهِيَ مُنَاسِبَةٌ لِلْبِطَاقَاتِ الْبَرِيدِيَّةِ، وَكَأَنَّهَا قِطْعَةٌ مِنَ الْجَنَّةِ. (اما استان‌های شمالی سه‌گانه بر ساحل دریای مازندران به خاطر چشم‌اندازهای زیبایشان جالب‌اند. آنها مناسب برای کارت پستال‌ها و گویی تکه‌ای از بهشت‌اند).

لَابُدُّ مِنْ تَأْلِيفِ كِتَابٍ عَظِيمٍ لِإِحْصَاءِ مَنَاطِقِ الْجَذَبِ السِّيَاحِيِّ فِي إِيرَانَ، نَذَكُرُ قِسْمًا آخَرَ مِنْهَا: برای برشمردن مناطق دارای جاذبه گردشگری در ایران ناگزیر به نوشتن کتابی بزرگ هستیم، بخش دیگری از آنها را ذکر می‌کنیم:

يَزِدُ وَ حَلَوِيَّاتُهَا وَ مَنَاطِقُهَا الصَّحْرَاوِيَّةُ، (يزد و شیرینیجات و مناطق صحرايی‌اش) وَ تَبْرِيْزُ وَ سَوْقُهَا الْمَشْهُورُ بِأَنَّهُ أَكْبَرُ سَوْقٍ مُسَقَّفٍ فِي الْعَالَمِ، فِيهِ مَكَانٌ وَاسِعٌ لِبَيْعِ السَّجَاجِيدِ وَ الدَّهَبِ. (تبریز و بازار مشهورش که بزرگ‌ترین بازار سقف‌دار جهان است و در آن جایی وسیع برای فروش فرش و طلا وجود دارد.) وَ مَدِينَةُ قَائِنِ بَلَدِ الدَّهَبِ الْأَحْمَرِ الزَّعْفَرَانِ، (و شهر قائن شهر طلای سرخ زعفران) وَ غَابَةُ حَرَاءَ فِي جَزِيرَةِ قِشْمِ، (و جنگل حرّا در جزیره قشم) وَ الشَّاطِئُ الصَّخْرِيُّ لِمِينَاءِ شَابَهَارِ، (و ساحل صخره‌ای بندر چاه‌بهار) وَ كَهْفُ سَهْوَلَانَ فِي مَهَابَادِ، وَ بَحِيرَةُ زَرَبِيَارِ فِي مَرِيوَانَ، وَ قُبَّةُ سُلْطَانِيَّةِ فِي زَنْجَانَ، وَ مُتَحَفُ الثَّرَاثِ الرَّيْفِيِّ قُرْبَ رَشْتِ، وَ بُرْجُ مِيلَادِ فِي طَهْرَانَ، (و غار سهولان در مهاباد، دریاچه زریبار در مریوان، گنبد سلطانیه در زنجان، موزه روستایی نزدیک رشت و برج میلاد در تهران) وَ الْأَنْهَارُ وَ الشَّلَالَاتُ وَ الْغَابَاتُ وَ الْعُيُونُ فِي يَاسُوجِ وَ شَهْرِكُرْدِ، (و رودها، آبشارها، جنگل‌ها و چشمه‌ها در یاسوج و شهرکرد)، وَ الطَّرِيقُ السِّيَاحِيُّ بَيْنَ مَدِينَتَيْ أَسَالِمِ وَ خَلْخَالِ، (و راه گردشگری میان دو شهر اسالم و خلخال) وَ حَدِيقَةُ بَشِ قَارْدَاشِ فِي مَدِينَةِ بُجَنُورِ، (و جنگل بش قارداش^۱ در شهر بجنورد) وَ غَابَةُ أَبْرِ (السَّحَابِ) فِي شَاهِرُودِ، وَ سَوْقُ أَرَاكِ، وَ قَلْعَةُ أَلْمُوتِ، وَ مُتَحَفُ دِلَوَارِي فِي بُوْشَهْرِ وَ أَلْفِ الْمَنَاطِقِ الْأُخْرَى.

۱- بش قارداش به ترکی به معنای پنج برادر است.

(و جنگل ابر در شاهرود، بازار اراک، قلعه الموت، موزه دلواری در بوشهر و هزاران منطقه دیگر).

فَتَنُوعُ مَعَالِمِ إِيْرَانِ وَ اسْتِقْرَارُ الْوَضْعِ الْأَمْنِيِّ فِيهَا يُشْجَعُ السَّائِحِينَ إِلَى السَّفَرِ إِلَيْهَا لِرُؤْيَا جَمَالِ آثَارِهَا وَ طَبِيعَتِهَا الْخَلَابَةِ. (تنوع آثار ایران و استقرار وضعیت ایمن، گردشگران را به سفر به ایران برای دیدن زیبایی آثار و طبیعت جذاب تشویق می‌کند).

اعلموا

در عربی زبان قرآن رشته ادبیات و علوم انسانی معرب و مبنی و انواع چهارگانه اعراب نیز تدریس شده است که در کتاب مشترک عربی زبان قرآن (۱) نیست. در مبحث بناء لازم نیست که دانش آموز نوع بناء را در کلماتی مانند ذهبا، یدهبُن، لا، فی و علی ذکر کند.

تطابق موصوف و صفت از اهداف این کتاب نیست.

تذکر بسیار مهم: به یاد داشته باشیم که در مبحث اعراب کلمات مبنی مانند کتاب‌های گذشته عمل نکنیم؛ مثلاً در اعراب هو سعید. این طور عمل کنیم: هو مبتدا و مبنی است. نیازی نیست که گفته شود هو مبتدا و محلاً مرفوع است.

حوارات

گفت و گو در داروخانه موضوعی پرکاربرد در آموزش مکالمه است و در این درس به این موضوع پرداخته شده است. در این بخش نام چند داروی مهم ذکر شده است.

تمرین‌ها

تمرین اول: هدف تقویت توانایی دانش‌آموز در کاربرد واژگان و درک مطلب است. از فراگیر می‌خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. این کار نمره شفاهی او را تشکیل می‌دهد. در این تمرین فراگیر در پی یافتن پاسخ در واژگان درس برمی‌آید. او باید بتواند معنای جملات را بفهمد تا بتواند کلمه مرتبط با معنای آنها را در واژه‌نامه آغازین درس بیابد. این تمرین مهارت واژه‌شناسی فراگیر را تقویت می‌کند.

تمرین دوم و چهارم: هدف تقویت مهارت شناخت فعل است. تذکر مهم اینکه نباید در امتحانات معنای فعل را به تنهایی و بیرون از جمله خواست. این بخش از کتاب صرفاً به منظور تقویت آموخته‌هاست. درجه دشواری این تمرین بالاست.

در تمرین چهارم هدف تشخیص انواع فعل است. هرچند تبدیل و ساختن ساخت‌های مختلف فعل مطلوب ما نیست؛ اما توانایی تشخیص و ترجمه درست فعل مد نظر است. تشخیص نوع فعل و ترجمه درست آن به تدریج موجب می‌شود تا دانش‌آموز بتواند فعل نیز بسازد. شیوه درست آموزش نیز همین است که ابتدا باید بتواند درست بشنود و درست بخواند، سپس درست بفهمد و درست ترجمه کند، آنگاه بی‌آنکه معلم از او ساختن را بخواهد ساختن نیز حاصل می‌شود.

تمرین سوم: هدف تقویت مهارت زبانی خواندن، واژه‌شناسی و ترجمه است. در همه تمرینات کتاب درست خواندن و درست ترجمه کردن مد نظر است. از این تمرین در نگاشت پرسش‌های امتحانی می‌توان بهره برد.

تمرین پنجم: هدف این تمرین، تشخیص اعراب درست کلمات است. باید توجه داشت که چنین سؤالی طرح نشود: رأینا (دو گردشگر را) من آمریکا الوسطی فی المتحف. فراگیر فقط باید بتواند اعراب درست را بشناسد و تشخیص دهد. سؤال نیز در امتحان دو گزینه‌ای طرح می‌شود. مسئله آزمون سراسری یک مسابقه است و نباید آموزش ساده در مدرسه فدای آزمون سراسری شود. برخی از دبیران به بهانه آزمون سراسری سؤالات امتحانی را پر از معما می‌کنند.

اینان به پندار خود در حال خدمت هستند، ولی در اصل بدی می‌کنند؛ زیرا دانش‌آموز را از درس عربی بیزار می‌کنند. وقت دو ساعت در هفته برای تدریس این کتاب است، نه برای کار اضافه بر سازمان آن هم کاری مانند آزمون سراسری که شرایطی مجزاً برای تدریس می‌طلبد.

تمرین ششم: این تمرین یادآور درس اول عربی هفتم است. هرچند در آن کتاب تدریس شده است، ولی اگر تکرار و تمرین نباشد، از حافظه پاک خواهد شد. تمرین هفتم: هدف شناخت صیغه‌های فعل‌هاست.

تمرین هشتم: هدف شناخت کلمات معرب و مبنی است. تشخیص نوع بنیاء از اهداف نیست؛ مثلاً در اِشْهَدُوا لازم نیست دانش‌آموز بگوید مبنی بر حذف نون است. در یجذبُن ذکر اینکه مبنی بر سکون است از اهداف آموزشی نیست.

تمرین نهم: علاوه بر تقویت مهارت خوانش و ترجمه تشخیص اِعراب کلمات نیز هدف است. از آنجا که دانش‌آموز هنوز در آغاز راه است؛ لذا کلماتی که با ساختار آموزش داده شده مطابقت دارد رنگی شده است تا مشکل و چالش آموزشی ایجاد نشود. نمی‌توان توقع داشت که دانش‌آموز آغاز راه همانند دانشجوی رشته زبان و ادبیات عرب اِعراب کلمات را بگوید.

البحث العلمي

هدف تقویت فعالیت‌های پژوهشی در دانش‌آموزان است. در بسیاری از مناطق ایران جاذبه‌های گردشگری و تاریخی وجود دارد که گاهی اهالی همان استان نیز بی‌خبرند. موضوع پژوهش در صورت داشتن وقت موضوع جالبی است. به یاد داشته باشیم درس عربی با همهٔ دروس دیگر فرق اساسی دارد. زبان این درس فارسی نیست؛ لذا نمی‌توان در بخش پژوهش توقع داشت همانند سایر دروس عمل شود. حتی درس عربی با انگلیسی نیز متفاوت است چون در درس عربی هدف اصلی فهم متن است.

ارزشیابی و وسایل کمک آموزشی

می‌توان در این مورد پاورپوینت یا نماهنگ‌های کوتاهی تهیه کرد و متن درس را به کمک آنها بهتر آموزش داد.

ارزشیابی و وسایل کمک آموزشی این درس همانند دروس قبلی است. روش کار یکی است.

دانش‌افزایی برای دبیر (نه برای دانش‌آموز)

- معالم: نشانه‌ها، علائم، آثار [باستانی]، بقایا / معالم عامة؛ خطوط کلی، سیمای کلی
مَعْلَم جمع مَعَالِم، علامت را؛ «خَفِيَتْ مَعَالِمُ الطَّرِيقِ»؛ نشان راه گم شده است

«مَعْلَمُ الشَّيْءِ»؛ جای چیزی. مَحَدُّ الْمَعَالِمِ؛ مشخص، آشکار، دارای چارچوب روشن معالِم الجَرِیمَةِ؛ آثار جنایت / عُدْوَان مَحَدُّ الْمَعَالِمِ؛ تجاوز آشکار، تجاوز صریح - قَضَاء از جمله کلماتی است که معانی گوناگون دارد:

شهرستان، قضاوت، نابود کردن، انجام دادن، تکمیل، از بین بردن، اجرای عدالت، صادر کردن حکم، حکم، تحمیل کردن، اجابت کردن، پاسخ مثبت دادن به نیاز، پرداخت کردن (دین، وام و ...)، رأی دادگاه در اصطلاح برخی کشورها یکی از تقسیمات اداری شهرستان‌هاست که تابع استانداری می‌باشد به معنای فرمانداری.

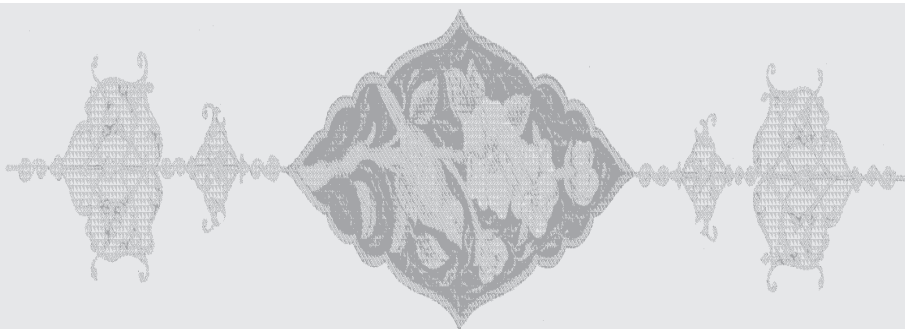
- بلوط در عربی گَسْتَنَاءَة و بَلُوط گفته می‌شود.

- دریای مازندران در عربی و نیز در بیشتر کشورهای مسلمان دریای قزوین و در غرب دریای کاسپین گفته می‌شود. نام قزوین مَعْرَب کاسپین است. کاسپین یادآور نام دو گروه از ایرانیان باستان کاسی‌ها و پین‌هاست. تبدیل کاف به قاف در زبان فارسی تحت تأثیر عربی رایج است؛ مثال:

کوهستان: قُهَسْتَان، کومه: قُم، کرماشان (کرمانشاه): قِرْمَاسَان و قَرْمَسِین، ابرکوه: اِبْرَقُو، گند: قَنْد، کارمان یا کهرمان: قَهْرْمَان، کندک: خَنْدَق و ... - بَرِید در عربی برگرفته از نام فارسی بُرِید است.

گفته شده است که دم اسبان را می‌بریدند تا تندتر بدونند و بُریده به بَرِید تبدیل شده است.

بعید نیست واژهٔ POST در انگلیسی نیز همان پوست باشد؛ زیرا بنیانگذار صنعت پست در جهان ایرانیان دورهٔ هخامنشی بودند.

الدَّرْسُ السَّابِعُ مِنْ كِتَابِ «الْعَرَبِيَّةُ لُغَةُ الْقُرْآنِ»
و الدَّرْسُ الثَّامِنُ مِنْ كِتَابِ «الْعَرَبِيَّةُ لِلْعُلُومِ الْإِنْسَانِيَّةِ»

درس هفتم کتاب مشترک عربی زبان قرآن (۱) و درس هشتم عربی زبان
قرآن رشته ادبیات و علوم انسانی (۱)

اهداف رفتاری: دانش آموز در پایان این درس باید بتواند:

- ۱ متن درس را درست بخواند، درست بفهمد و درست ترجمه کند.
- ۲ پیام آموزشی درس را درک کند.^۱
- ۳ به هنگام ضرورت به حکمت‌های درس استشهاد کند.
- ۴ معنای کلمات جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
- ۵ معانی حروف جر را بشناسد.
- ۶ جار و مجرور را در متن و عبارت تشخیص دهد.
- ۷ در کتاب عربی رشته علوم انسانی (نه عربی مشترک) علامت جر را در اسم مجرور به جر تشخیص دهد.
- ۸ نون وقایه را تشخیص دهد و فعل‌هایی را که نون وقایه دارند درست ترجمه کند.

فرایند آموزش

متن درس متنی جذاب است که موجب علاقه‌مندی دانش‌آموز به یادگیری عربی می‌گردد. تفکر در آفریده‌های خداوند توصیه بزرگان دین است. متن درس هفتم درباره دلفین است. دانش‌آموز با خواندن این متن در آفریده‌های خداوند می‌اندیشد. خواندن چنین متن‌هایی برای دانش‌آموزان بسیار جذاب است. در پایان حدیثی از پیامبر اسلام ﷺ زینت بخش متن درس شده است. این حدیث درباره دریا و در پیوند با موضوع درس است.

۱- پیام درس درباره تفکر در عجائب آفریده‌های خداوند است.

هماهنگی در ترجمه متن درس

﴿يَا مَنْ فِي الْبِحَارِ عَجَائِبُهُ﴾؛ ای آنکه شگفتی‌هایش در دریاست.
يُشَاهِدُ أَعْضَاءَ الْأُسْرَةِ فَلَمَّا رَائِعاً عَنِ الدُّلْفَيْنِ الَّذِي أَنْقَذَ إِنْسَاناً مِنَ الْغُرْقِ، وَ أَوْصَلَهُ
إِلَى الشَّاطِئِ.

اعضای خانواده فیلمی جالب را دربارهٔ دلفینی که انسانی را از غرق شدن نجات داده
و به ساحل رسانده است، می‌بینند.

حامد: لا أَصَدِّقُ؛ هذا أَمْرٌ عَجِيبٌ. يُحَيِّرُنِي جِدًّا.

حامد: باور نمی‌کنم؛ این چیزی شگفت‌انگیز است. خیلی مرا به حیرت می‌اندازد.

الأب: يا وُلْدِي، لَيْسَ عَجِيباً؛ لِأَنَّ الدُّلْفَيْنَ صَدِيقَ الْإِنْسَانِ فِي الْبِحَارِ.

پدر: ای پسر، عجیب نیست؛ زیرا دلفین دوست انسان در دریاهاست.

صَادِقٌ: تَصَدِّقُهُ صَعْبٌ! يَا أَبِي، عَرَّفْنَا عَلَيَّ هَذَا الصَّدِيقِ.

صادق: ای پدر، باور کردنش سخت است، ما را با این دوست آشنا کن.

الأب: لَهُ ذَاكِرَةٌ قَوِيَّةٌ، وَ سَمْعُهُ يَفُوقُ سَمْعَ الْإِنْسَانِ عَشْرَ مَرَّاتٍ، وَ وَزْنُهُ يَبْلُغُ ضِعْفِي

وَزَنِ الْإِنْسَانِ تَقْرِيباً، وَ هُوَ مِنَ الْحَيَوَانَاتِ اللَّبَوْنَةِ الَّتِي تُرْضِعُ صِغَارَهَا.

پدر: حافظه‌ای قوی دارد و شنوایی‌اش ده بار بر شنوایی انسان برتری دارد و وزنش تقریباً

دو برابر وزن انسان است و از جانداران پستانداری است که به بچه‌هایش شیر می‌دهد.

نورا: إِنَّهُ حَيَوَانٌ ذَكِيٌّ يُحِبُّ مُسَاعَدَةَ الْإِنْسَانِ! أَلَيْسَ كَذَلِكَ؟

نورا: او جاندار باهوش است که کمک به انسان را دوست دارد! آیا این‌طور نیست؟

الأب: نَعَمْ؛ بِالتَّأَكِيدِ، تَسْتَطِيعُ الدُّلْفَيْنُ أَنْ تُرْشِدَنَا إِلَى مَكَانِ سُقُوطِ طَائِرَةٍ أَوْ مَكَانِ

غُرْقِ سَفِينَةٍ.

پدر: بله؛ البته، دلفین‌ها می‌توانند ما را به جای سقوط هواپیمایی، یا جای غرق شدن

کشتی‌ای راهنمایی کنند.

الأم: تُؤَدِّي الدُّلْفَيْنُ دَوْرًا مُهِمًّا فِي الْحَرْبِ وَ السَّلْمِ، وَ تَكْشِفُ مَا تَحْتَ الْمَاءِ مِنْ

عَجَائِبٍ وَ أَسْرَارٍ، وَ تُسَاعِدُ الْإِنْسَانَ عَلَى اكْتِشَافِ أَمَاكِنِ تَجْمَعُ الْأَسْمَاكِ.

مادر: دلفین‌ها نقش مهمی در جنگ و صلح ایفا می‌کنند و آنچه را زیر آب است از شگفتی‌ها و رازها کشف می‌کنند و به انسان در یافتن جاهای گرد هم آمدن ماهیان کمک می‌کنند.

صَادِقٌ: رَأَيْتُ الدَّلَافِينَ تُؤَدِّي حَرَكَاتٍ جَمَاعِيَّةً؛ فَهَلْ تَتَكَلَّمُ مَعَا؟

صادق: دلفین‌ها را دیده‌ام که حرکت‌های گروهی انجام می‌دهند، آیا با هم سخن می‌گویند؟

الْأُمُّ: نَعَمْ؛ قَرَأْتُ فِي مَوْسُوعَةٍ عِلْمِيَّةٍ أَنَّ الْعُلَمَاءَ يُؤَكِّدُونَ أَنَّهَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَتَكَلَّمَ بِاسْتِخْدَامِ أَصْوَاتٍ مُعَيَّنَةٍ، وَ أَنَّهَا تُعْنِي كَالطُّيُورِ، وَ تَبْكِي كَالْأَطْفَالِ، وَ تَصْفُرُ وَ تَضْحَكُ كَالْإِنْسَانِ.

مادر: بله؛ در دانشنامه‌ای علمی خواندم که دانشمندان تأکید می‌کنند که او می‌تواند با به کار گرفتن صداهایی مشخص سخن بگوید و مانند کودکان گریه کند و مانند انسان سوت بزند و بخندد.

نورا: هَلْ لِلدَّلَافِينَ أَعْدَاءٌ؟

نورا: آیا دلفین‌ها دشمن دارند؟

الْأَبُّ: بِالتَّأَكُّدِ، تَحَسَّبُ الدَّلَافِينُ سَمَكَ الْقِرْشِ عَدُوًّا لَهَا، فَإِذَا وَقَعَ نَظْرُهَا عَلَى سَمَكَةِ الْقِرْشِ، تَتَجَمَّعُ بِسُرْعَةٍ حَوْلَهَا، وَ تَضْرِبُهَا بِأَنْوْفِهَا الْحَادَّةِ وَ تَقْتُلُهَا.

پدر: البته، دلفین‌ها کوسه‌ماهی را دشمن خودشان به شمار می‌آورند و هرگاه نگاهشان به کوسه‌ماهی بیفتد، به سرعت دورش جمع می‌شوند و آن را با بینی‌های تیزشان می‌زنند و می‌کشند.

نورا: وَ هَلْ يُحِبُّ الدَّلْفِينُ الْإِنْسَانَ حَقًّا؟

نورا: و آیا به راستی دلفین انسان را دوست دارد؟

الْأَبُّ: نَعَمْ؛ تَعَالَى نَقْرًا هَذَا الْخَبَرَ فِي الْإِنْتَرِنِتِ: ... سَحَبَ تَيَّارُ الْمَاءِ رَجُلًا إِلَى الْأَعْمَاقِ بِسِدَّةٍ، وَ بَعْدَ نَجَاتِهِ قَالَ الرَّجُلُ: رَفَعَنِي شَيْءٌ بَعْتَهُ إِلَى الْأَعْلَى بِقُوَّةٍ، ثُمَّ أَخَذَنِي إِلَى الشَّاطِئِ وَ لَمَّا عَزَمْتُ أَنْ أَشْكُرَ مُنْقِذِي، مَا وَجَدْتُ أَحَدًا، وَلَكِنِّي رَأَيْتُ دَلْفِينًا كَبِيرًا يَقْفِزُ

قُرْبِي فِي الْمَاءِ بِفَرَحٍ.

پدر: بله؛ بیا این خبر را در اینترنت بخوانیم: ... جریان آب مردی را به شدت به اعماق کشید و آن مرد پس از نجاتش گفت: ناگهان چیزی مرا با زور به بالا برد سپس مرا به ساحل برد و وقتی که تصمیم گرفتم که از نجات دهنده‌ام سپاسگزاری کنم کسی را نیافتم، ولی دلفین بزرگی را نزدیکم دیدم که با شادمانی در آب می‌جهید.

الْأُمُّ: إِنَّ الْبَحْرَ وَالْأَسْمَاكَ نِعْمَةٌ عَظِيمَةٌ مِنَ اللَّهِ.

مادر: بی‌گمان دریا و ماهی‌ها نعمتی بزرگ از خداوندند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: النَّظْرُ فِي ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ عِبَادَةً: النَّظْرُ فِي الْمُصْحَفِ وَالنَّظْرُ فِي وَجْهِ

الْوَالِدَيْنِ وَالنَّظْرُ فِي الْبَحْرِ.

فرستاده خداوند فرموده است:

نگاه کردن به سه چیز عبادت است: نگاه کردن به قرآن، به چهره پدر و مادر و به دریا.

در انتهای هر یک از متون کتاب عربی دهم درک مطلبی تنظیم شده تا دانش‌آموز

آموخته‌های خود را در خلال این تمرین بیازماید.

اعلموا

هدف آموزش معنای حروف جرّ و تشخیص جارّ و مجرور در متن و عبارت است. در کتاب مشترک عربی زبان قرآن و حتی عربی زبان قرآن رشته ادبیات و علوم انسانی نهادن اعراب جر هدف نیست. در کتاب مشترک عربی زبان قرآن (۱) لازم نیست دانش‌آموز بیاموزد اعراب صحیح اسم‌های پس از حرف جر چیست.

دانش‌آموز علاقه‌مند در دانشگاه و در رشته زبان و ادبیات عرب ادامه تحصیل خواهد داد و این ظرایف را خواهد آموخت و عقل حکم می‌کند چنین دانش‌آموزی در رشته علوم و معارف اسلامی یا ادبیات و علوم انسانی ادامه تحصیل دهد. اما در عربی رشته ادبیات و علوم انسانی لازم است که دانش‌آموز بتواند علائم جر را بشناسد و در پاسخ به چنین سؤالاتی بتواند درست پاسخ دهد:

صَعُ فِي الْفَرَاغِ كَلِمَةً مُنَاسِبَةً.

- اَلْعَرَبِيَّةُ مِنَ اللُّغَاتِ الرَّسْمِيَّةِ فِي اَلْأَمَمِ الْمُتَّحِدَةِ.

مُنَظَّمَةٌ

مُنَظَّمَةٌ

اللّهِ

اللّهُ

- أَحَبُّ عِبَادِ اللّهِ إِلَى أَنْفَعُهُمْ لِعِبَادِهِ.

هَجْرٍ

هَجْرٍ

- إِنِّي رَأَيْتُ دَهْرًا مِنْ كِ الْقِيَامَةِ.

الشَّجَرِ

الشَّجَرِ

- اَلْعَالِمِ بِلا عَمَلٍ كَ بِلا تَمَرٍ.

نِصْفَانِ

نِصْفَيْنِ

- سَعِيدٌ قَسَمَ الْمَرْعَةَ إِلَى

اَلْمُسْلِمُونَ

اَلْمُسْلِمِينَ

- رُبْعُ سُكَّانِ الْعَالَمِ مِنْ

تَرْجِمِ الْآيَتَيْنِ وَ الْأَحَادِيثَ، ثُمَّ صَعُ خَطًّا تَحْتَ الْجَارِ وَ الْمَجْرورِ، وَ اذْكُرْ غَلَامَةَ الْجَرِّ.

۱ ﴿وَ اذْخُلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ﴾ اَلنَّمَلُ / ۱۹

۲ ﴿وَ اَنْصُرْنَا عَلٰى الْقَوْمِ الْكٰفِرِينَ﴾ آلِ عِمْرَانَ / ۱۴۷

۳ اَدَبُ الْمَرْءِ خَيْرٌ مِنْ ذَهَبِهِ. رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ

حروف جر، معانی بسیاری دارند. در این کتاب فقط معانی مشهور و پرکاربرد آموزش داده شده است.

در مبحث نون وقایه نیز هدف فقط تقویت توانایی ترجمه صحیح فعل‌هایی است که نون وقایه دارد. نون وقایه در کتاب درسی فقط به فعل وصل شده است و مثالی از نون وقایه در کلماتی مانند عَنِّي و مِنِّي نیامده است. از طرح سؤالاتی که از دانش‌آموز می‌خواهد نون وقایه را در جای صحیح به کار ببرد خودداری شود؛ مثال:

تَعْرِفُ+ي= ... اِسْأَلُ+ي= ...

سؤال باید این گونه باشد: ترجمه کنید. اَأَنْتَ تَعْرِفُنِي؟، اِسْأَلْنِي مَا تُرِيدُ.

در تمرینات کتاب چند فعل به تنهایی آمده است؛ در امتحان این گونه سؤال طرح نشود. همه کلمات باید در دل جمله باشند. تمرینات کتاب صرفاً برای تقویت مهارت شناخت فعل این گونه به کار رفته‌اند.

علائم جر (ـ، ـِ، ـٍ، ی در یَنْ و یَین) در رشته ادبیات و علوم انسانی آموزش داده می‌شود؛ اما نیازی به ذکر اصطلاحات اعراب اصلی و فرعی نیست. طرح چنین سؤالی نیز مطابق اهداف نیست.

ترجمه کلمه داخل پرانتز را بنویسید. سَلَّمْتُ عَلَی (معلّمان مرد).

الحوارات

متن مکالمه درس هفتم گفت و گو با مدیر داخلی هتل، یعنی مسئول خدمات است. مسافر مدت طولانی را در اتاق به سر می‌برد و باید با اصطلاحات و چند جمله کوتاه کاربردی در این مورد آشنا شود.

تمرین‌ها

حل تمرینات در کل کتاب بر عهده دانش‌آموز است و معلّم نقش مصحّح و راهنما دارد. دانش‌آموز می‌خواند و ترجمه می‌کند و معلّم اصلاح می‌کند و نمره شفاهی روخوانی نیز در دفتر معلّم درج می‌شود. معلّم برخی از تمرین‌های نیازمند توضیح را قدری بیشتر توضیح می‌دهد.

تمرین اول (در هر دو کتاب): هدف تقویت توانایی دانش‌آموز در درک مطلب است. از فراگیر می‌خواهیم جمله‌ها را بخواند و ترجمه کند. ودرستی یا نادرستی هر کدام را براساس حقیقت معلوم کند.

معلّم بر قرائت و ترجمه دانش‌آموز نظارت می‌کند.

درک مطلب در یادگیری هر زبانی نقشی مهم را ایفا می‌کند.

تمرین دوم (در هر دو کتاب): هدف تقویت مهارت واژه‌شناسی است. بهتر است مشابه این تمرین، در امتحانات طرّاحی شود.

تمرین سوم و پنجم (در عربی زبان قرآن): هدف تقویت مهارت واژه‌شناسی با تکیه بر فعل است.

تمرین سوم (در عربی علوم انسانی): هدف تقویت مهارت واژه‌شناسی با تکیه بر یادگیری کلمات مترادف و متضاد است.

تمرین چهارم (در عربی مشترک): هدف شناخت و تشخیص جارّ و مجرور در جمله است. گزینش آیات و احادیث برای این است که فراگیر بداند یک دلیل اصلی یادگیری زبان عربی فهم بهتر قرآن و متون دینی است.

تمرین چهارم (در علوم انسانی): هدف تقویت توانایی ترجمه انواع فعل است.

تمرین پنجم (در علوم انسانی): هدف تقویت توانایی تشخیص جار و مجرور و نیز علامت جر (ـِ، ـٍ، ـَ، ی در ین و ین) است.

نیازی به ذکر اصطلاحات اعراب اصلی و فرعی نیست.

تمرین ششم و هفتم (در عربی مشترک): هدف تقویت مهارت واژه‌شناسی است و در دروس قبل، درباره اهمیت آن گفته شد.

تمرین ششم (در عربی علوم انسانی): هدف تقویت مهارت واژه‌شناسی با تکیه بر انواع فعل است.

از طرح چنین سؤالاتی در امتحانات و مسابقات خودداری شود.

در امتحان کلمات در جمله قرار داده میشوند.

تمرین هشتم (در عربی مشترک) یا تمرین هفتم (در عربی علوم انسانی): هدف تقویت اندوخته واژگانی دانش‌آموز است. از آنجا که ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا ۲۳ پاسخ روبه‌روی دانش‌آموز قرار دارد. دانش‌آموزان حلّ جدول رمزدار را دوست دارند. رمز جدول «الدهر یومان یوم لك و یوم علیك» این روایت از حضرت علی علیه السلام است.

در این تمرین کلماتی که به هر دلیل کمتر تکرار شده است جا داده شده‌اند.

تمرین نهم و دهم (در عربی مشترک): آیات قرآن و سخنان حکیمانه از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله

و حضرت علی علیه السلام زینت بخش این دو تمرین است.

سعی شده است جملات در عین حال که از نظر ساختاری دقیقاً مطابق با اهداف

آموزشی کتاب هستند از نظر مفهومی به روز و قابل فهم برای دانش آموز باشد. در تمرین نهم هدف تعیین نقش کلمات رنگی است. دانش آموز رشته غیر انسانی و معارف در «ذکر الله شفاء القلوب» کافی است بگوید القلوب مضاف الیه است و نیازی نیست بگوید مضاف الیه و مجرور به کسره است.

تمرین هشتم (در عربی علوم انسانی): هدف قرائت صحیح و ترجمه احادیث است. همچنین باید فراگیر اعراب کلمات رنگی را ذکر کند؛ مثلاً در بیان اعراب ذکر در ذکر الله شفاء القلوب. همین که بگوید ذکر مبتدا و مرفوع به ضمّه است کفایت می کند. اما نباید تشکیل یا اعراب گذاری را از دانش آموزان خواست.

چنین مهارتی در دانشگاه به دانشجویان رشته زبان و ادبیات عرب و مترجمی زبان عربی آموزش داده خواهد شد.

تمرین نهم (در عربی علوم انسانی): هدف این تمرین همان هدف مطرح شده در تمرین هشتم است. فقط تنوعی در طرح سؤال صورت گرفته است.

انوار القرآن

به توضیحات درس قبل مراجعه شود.

ارزشیابی

روش نمایشی شیوه‌ای مناسب برای آموزش ساختار این درس است. چند دانش آموز عهده دار نقشی ارائه شده در درس می شوند. می توان از روش رادیویی و یا نمایشی هر کدام به اختیار خود استفاده کرد.

در روش رادیویی نیازی به هیچ تدارکاتی نیست و تنها شنیدن صدای بازیگران کافی است. در روش نمایشی بینندگان شاهد اجرای زنده متن درس خواهند بود و طبیعی است که تدارکاتی باید تهیه شود.

دانش‌افزایی برای دبیر (نه برای دانش‌آموز)

- ۱ معادل نجات داد به عربی: أَنْقَذَ، أَنْجَى، نَجَّى، خَلَّصَ، اسْتَنْقَذَ و ...
- ۲ شاطِئٌ از ریشه «ش ط ء» است.
- شَطَاءٌ (شَطَاءٌ و شُطُوءًا)؛ کنار دریا راه رفت، در ساحل راهپیمایی کرد.
- شَطَاءٌ: جمع أَشْطَاءَ: برگ کشت، شاخه تازه نخل
مِنَ الشَّجَرِ؛ آنچه که اطراف ریشه درخت روید.
- ۳ ضِعْفٌ یعنی دو برابر. ضَعَّفَهُ؛ او را ناتوان کرد، او را ناتوان شمرد، آن را دو برابر کرد.
- ضِعْفٌ: جمع أَضْعَافٍ: «ضِعْفُ الشَّيْءِ»؛ دو برابر هر چیزی یا مانند آن.
- ۴ أَدَّى، یعنی دست به ... زد، را انجام داد، اقدام به ... کرد، را عملی کرد، را تمام کرد (انجام داد). أَدَّى إِلَى: منجر شد به. أَدَّى مِهْمَةً؛ مأموریتی را انجام داد. أَدَّى إِلَى الْعُنْفِ؛ به خشونت گرایید. أَدَّى إِلَى إِجْرَاءِ تَحْقِيقٍ؛ منجر به انجام يك تحقیقات شد، منتهی به یک رسیدگی شد.
- ۵ کلمه «دَوْر» در درس هفتم به معنای «نقش» است و علاوه بر آن به این معانی نیز به کار می‌رود: تأثیر، نوبت، وظیفه، بار (دفعه)، مدت، دوره، مرحله و ... بِالذَّوْرِ: به نوبت، دور الوسیط: نقش میانجی، دور حاسم: نقش حسّاس، دور فاعل: نقش مؤثر
- ۶ سُبْحَانَ در سُبْحَانَ اللَّهِ (سبحان: مفعول مطلق منصوب بالفتحة و هو مضاف. اللّهِ: لفظ الجلالة، مضاف الیه مجرور بالكسره)
- ۷ دِمَشِقٌ تَلْفُظٌ عربی و دِمَشِقٌ تَلْفُظٌ فارسی آن است.
- ۸ شَرَشَفٌ به معنای ملافه ریشه فارسی دارد. شَرَشَفٌ از چادرشَب گرفته شده است. چادرشَب یعنی چادری که شب هنگام استفاده می‌شود. در گویش عراقی چَرَجَفٌ گفته می‌شود.
- ۹ اِنْتَصَلَ بِهِ، یعنی به او زنگ زد و در گویش عراقی خَابَرَهُ و در حجازی دَقَّ عَلَيْهِ به کار می‌رود.